

STRESZCZENIE

Niniejsza rozprawa doktorska porusza problem myślenia dualistycznego, które od wieków stanowi przedmiot dyskusji w filozofii, teologii oraz naukach empirycznych. Dualizm, rozumiany jako przekonanie o istnieniu dwóch odmiennych rodzajów bytów lub własności, w szczególności umysłu i ciała, stanowi istotny element zarówno klasycznych stanowisk filozoficznych, jak i potocznego myślenia o człowieku. Współczesna debata dotycząca dualizmu w znacznym stopniu koncentruje się na jego psychologicznych uwarunkowaniach, co znajduje wyraz w badaniach z zakresu kognitywistyki i psychologii rozwojowej. Istotną rolę w obszarze prowadzonych dyskusji odegrała koncepcja Paula Blooma, który interpretuje dualizm jako rezultat wrodzonych mechanizmów poznawczych, ujawniających się w dzieciństwie niezależnie od kultury.

Celem pracy jest systematyczna i pogłębiona filozoficznie interpretacja koncepcji myślenia dualistycznego jako naturalnego, intuicyjnego i uniwersalnego sposobu interpretacji świata. Obszarem analiz jest filozofia psychologii, co umożliwiło rekonstrukcję założeń filozoficznych obecnych w psychologicznej koncepcji P. Blooma. Analizie poddano zagadnienia związane m.in. z fizyką potoczną, artycjalizmem, esencjalizmem, kategoryzacją, mindreadingiem, empatią, moralnością i teologią potoczną, wokół których Bloom buduje argumentację dotyczącą naturalnych podstaw dualizmu.

W rozprawie przyjęto hipotezę, że uniwersalność myślenia dualistycznego oraz dane empiryczne potwierdzające ten sposób interpretacji świata są – z pewnymi korektami – trafne, jednak wniosek P. Blooma dotyczący naturalizacji pojęcia duszy jest dyskusyjny. Argumentuję, że pojęcie duszy może być zasadnie stosowane w myśleniu naukowym i nie stanowi jedynie reliktu psychologii potocznej.

Metodologicznie praca inspirowana jest koncepcją filozofii w nauce M. Hellera (1986). Realizacja projektu badawczego obejmowała trzy etapy: (1) systematyczny przegląd literatury filozoficznej, psychologicznej i antropologicznej dotyczącej problematyki dualizmu; (2) szczegółową analizę prac Paula Blooma, w tym książki *Descartes' Baby* oraz publikacji rozwijających jego poglądy; (3) filozoficzną rekonstrukcję i krytykę założeń obecnych w koncepcji Blooma, ze szczególnym uwzględnieniem jego propozycji naturalizacji pojęcia duszy. Struktura pracy obejmuje trzy zasadnicze części: przegląd historyczny poglądów dotyczących myślenia dualistycznego, prezentowany w perspektywie poznania potocznego i naukowego; rekonstrukcję stanowiska Blooma; oraz

filozoficzno-psychologiczną dyskusję, obejmującą krytykę koncepcji P. Blooma i wskazującą możliwości jej rozszerzenia. Dodatkowym elementem jest analiza propozycji naturalizacji oraz miejsca pojęcia duszy w nauce.

Anne Pietryga